
Tokoni'i Ho'o Fānaú ke Lavame'a 'i he Akó

Fakahinohino ki he Mātu'á

“Ilonga ha tefito ‘o e potó ‘oku tau lava ‘o ma’u ‘i he mo’ui ko ‘ení, te tau toe tu’u hake pē mo ia ‘i he toetu’ú.

“Pea kapau ‘e ma’u ‘e ha tokotaha ‘i he’ene faivelengá mo e talangofuá ha ‘ilo mo e poto lahi ange ‘i ha tokotaha kehe, te ne ma’u ha tu’unga mā’olunga lahi ange pehē ‘i he maama ka ha’ú.”

Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 130:18–19

Pulusi ‘e he
Siasi ‘o Sīsū Kalaisi ‘o e Kau Mā’oni’oni ‘i he Ngaahi ‘Aho Kimui Ní
Sōlekí Siti, ‘lutā

© 2021 ‘e he Intellectual Reserve, Inc.
All rights reserved.
Tatau: 2/21
Liliu ‘o e *Help Your Children Succeed in School: Parent Guide*
Tongan
PD60012305 900
Paaki ‘i he ‘Iunaiteti Siteiti ‘o ‘Ameliká

Fakahokohokó

'Oku Talitali Lelei Koe _____ 2

Ngaahi Tefitó

1: 'Oku Mahu'inga 'a e Akó _____ 3

2: Tokoni'i Ho'o Fānaú ke Nau Ako _____ 7

3: Ko e Fānau Kitautolu 'a e 'Otuá _____ 11

4: Fokotu'u ha Ngaahi Taumu'a ke Tokoni'i Ho'o Fānaú ke Nau Lavame'a _____ 15

5: Ako Fakataha 'i 'Api _____ 19

6. Faka'aonga'i Fakapotopoto 'a e Taimí _____ 23

7: Tokoni'i e Fānaú ke Nau Akoako Laukonga, Tohi, mo Faifika _____ 27

8: Tokoni'i e Fānaú 'i he Ngāue Fakaako 'i 'Api _____ 31

9: Hoko ko ha Konga 'o e Ako Ho'o Fānaú _____ 35

Ngaahi Founga ke Tokoni'i Ho'o Fānaú ke Lavame'a 'i he Akó mo Ongó'i 'Oku 'Ofa'i Kinautolu ____ 39

'Oku Talitali Lelei Koe

'E tokoni'i koe 'e he fakahinohino ko 'ení ke ke 'ilo e founga ke tokoni'i ai ho'o fānaú ke nau ako 'i 'apiako pea mo 'i 'api.

'Oku ako 'a e fānaú mei he ngaahi mātu'á mo e kau faiakó. 'Oku nau ako foki 'i he ngāué, va'ingá, mo e ngaahi fehu'i 'oku nau 'eké. 'Oku mahu'inga 'aupito 'a e ngaahi fāmilí pea 'oku nau tokoni'i 'a e fānaú ke nau ako. 'I he taimi 'oku poupou'i ai 'e he ngaahi fāmilí 'a e fānaú 'i he akó, 'oku ongo'i fiefia mo lelei'ia 'a e fānaú 'iate kinautolu pē. 'Oku nau fie ako lahi ange foki.

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e ngaahi me'a 'okú ke ako 'i ho'o lau 'a e fakahinohino ko 'ení. Lotua ha tokoni mei he Tamai Hēvaní. Tatau ai pē kapau 'oku 'ikai ke lahi e ako 'okú ke ma'u, te ke kei lava pē 'o tokoni'i ho'o fānaú ke nau ako. 'E tokoni'i koe mo ho'o fānaú 'e he 'Eikí ke mou ako fakataha 'i ho'omou ngāué, va'ingá, fetalanoa'akí, mo e laukongá.

Founga ki Hono Faka'aonga'i 'o e Fakahinohino Ko 'Ení

'E lava ke ako fakataha 'e he ngaahi mātu'á 'a e tohi fakahinohino ko 'ení, mo 'enau fānaú, pe fakataha mo e ngaahi mātu'a kehé. 'E lava ke fakaafe'i 'e he kau taki 'o e Siasí 'a e ngaahi mātu'á ke nau fakataha mo alea'i 'a e ngaahi tefito 'i he tohi fakahinohino ko 'ení. 'E lava foki ke talanoa e kau tangata mo e kau fafine ngāue fakaetauhí fekau'aki mo e ngaahi tefito 'i he fakahinohino ko 'ení ki he ngaahi fāmilí 'oku nau tokoni'i.

Founga ki hono Ako 'o e Tefito Takitaha

Muimui 'i he ngaahi sitepu ko 'ení 'i ho'o ako 'a e tefito takitaha 'i he fakahinohino ko 'ení:

1. Fakaafe'i 'a e ni'hi kehé ke nau ako fakataha mo koe 'a e tefitó, pe te ke ako toko taha pē 'e koe 'a e tefitó.
2. Fakakaukau mo talanoa ki he ngaahi fehu'i.
3. Lau pea fakahoko 'a e 'ekitivití.
4. Fakakaukau mo lotua e me'a kuó ke akó.
5. Talanoa fekau'aki mo e me'a kuó ke akó mo ho fāmilí.

1

'Oku Mahu'inga 'a e Akó

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatāta ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki ai?
2. 'Oku anga fēfē e ako fakataha 'a e ongo fāmilí?
3. Ko e hā 'oku mahu'inga ai 'a e akó?

Ako

Ko e akó ko e konga ia 'o e palani 'a e 'Otuá. 'Oku pehē 'i he folofolá, "Mou fekumi mei he ngaahi tohi lelei tahá 'a e ngaahi lea 'o e potó; mou fekumi ki he 'iló, 'io, 'i he ako pea 'i he tui foki" (Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 88:118). 'I he'etau ako mo tupulakí, te tau ako lahi ange ai ki he palani 'a e 'Otuá ma'atautolú.

Ko ha sīpinga 'o ha tokotaha ako ma'ongo'ongá, ko Sīsū Kalaisi. 'Oku ako'i mai 'e he folofolá na'e "tupulaki 'a e potó" 'ia Sīsū (Luke 2:52). 'E tāpuekina mo tokoni'i koe 'e he Tamai Hēvaní ke ke ako. Te Ne tāpuaki'i ho'o fānaú 'i he'enau ako mo muimui ki he sīpinga 'a Sīsuú.

Na'e ako'i 'e Palesiteni Kōtoni B. Hingikelí

ko e "akó 'a e kī te ne fakaava 'a e matapā 'o e faingamālié" ("Let Virtue Garnish Thy Thoughts Unceasingly," *Liahona*, May 2007, 116). 'Oku 'uhinga 'eni 'e lava ke tokoni'i koe mo ho'o fānaú 'e he akó, ke mou ako ha ngaahi pōto'i ngāue fo'ou. 'E lava 'o tokoni atu ke ke ako'i e nī'hi kehé mo tokanga'i ho fāmilí.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau'i mo lotua e me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oní'oní. 'Okú ke pehē ko e hā 'oku finangalo 'e he 'Eikí ke ke fakahokó?

1

'Oku Mahu'inga 'a e Akó

'Ekitiviti

Vakai ki he ngaahi fakatāta 'i laló. Fakakaukau pea talanoa ki he me'a 'oku fai 'e he kakai 'i he fakatāta takitaha. 'Okú ke pehē 'oku tokoni fēfē 'a e akó ki he kakai 'i he ngaahi fakatāta ko 'eni?

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa ho fāmilí ke nau fevahevahe'aki 'enau ngaahi fakakaukaú pea nau fefanongo'aki.

- 'E tokoni'i fēfē koe 'i he akó, 'e he muimui ki he sīpinga 'a Sīsuú?
- 'E tokoni'i fēfē koe 'e he akó 'i ho'o mo'uí?
- Ko e hā te tau lava 'o fai fakafāmilí ke fetokoni'aki ai ke tau ako mo tupulaki?

2

Tokoni'i Ho'o Fānaú ke Nau Ako

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki aí?
2. 'Oku ako'í fēfē 'e he ngaahi fa'eé 'enau fānaú 'i he ngaahi fakatātā ko 'ení?
3. Ko e hā ha me'a 'e taha 'okú ke fai ke ako'í ai ho'o fānaú?

Ako

'Oku tokanga'i 'e he mātu'á 'enau fānaú 'i ha ngaahi founa lahi. 'Okú ke tāpuaki'i ho'o fānaú 'i he 'aho kotoa pē 'aki hono tokoni'i kinautolu ke nau akó. 'I he taimi 'oku ako ai 'a e fānaú, 'oku nau ongo'i lelei fekau'aki mo kinautolu pea 'oku nau fie ako lahi ange.

'E lava ke tokoni e kakai kehé ki ho'o fānaú ke nau ako, ka ko e ngaahi mātu'á 'a e kau fuofua faiako mo e [kau faiako] lelei taha 'a e fānaú. Te ke lava 'o tokoni'i ho'o fānaú ke nau 'ilo'i 'oku nau hoko 'o tatau ange mo 'etau Tamai Hēvaní mo Hono 'Alo ko Sīsū Kalaisí, 'i he'enau akó.

'Oku sio ho'o fānaú ki he me'a 'okú ke faí. Ko e taimi te nau sio ai 'okú ke tuku ha taimi ke akó, te nau 'ilo'i leva 'oku mahu'inga 'a e akó. 'Oku lahi ha ngaahi founa te ke lava ai 'o hokohoko atu e akó.

- Ako 'a e ngaahi folofolá.
- Lau 'a e ngaahi tohí.
- Talanoa mo e kakaí fekau'aki mo e ngaahi ongoongo 'oku hoko 'i ho'o 'ātakaí pea 'i he māmaní.
- Ma'u ha ako lahi ange ke fakahoko lelei ange ho'o ngāué.
- Ma'u ha ako faka'atamai lahi ange.
- Ako ha ngaahi pōto'i ngāue fo'ou.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oni'oni. 'Okú ke pehē ko e hā 'oku finangalo

'e he 'Eikí ke ke fakahokó? Te ke lava fēfē 'o tā ha sīpinga ki ho'o fānaú 'aki e hokohoko atu ho'o akó?

'Ekitivī

Te ke tokoni'i fēfē 'a e mēmipa takitaha ho fāmilí ke nau ako? 'Eke ki he kau mēmipa ho'o fāmilí 'a e me'a 'oku nau fie akó mo e founa te ke lava ai 'o tokoni'i kinautolú. Hiki 'enau ngaahi talí 'i lalo.

Kau Mēmipa 'o e Fāmilí	Ko e Hā e Me'a 'Oku Nau Fie Akó?	Te Ke Tokoni'i Fēfē Kinautolú?
<p>Sīpinga Teuleki (foha)</p>	<p><i>-Lava he sivi ka ne lava 'o 'alu ki he ako mā'olungá</i> <i>-Ako lelei ange 'a e lea faka-Pilitāniá</i></p>	<p><i>-Ilo e ngaahi 'aho 'o e sivi</i> <i>-Toe vakai'i e ngāue fakaakó 'i 'api</i> <i>-Lea faka-Pilitānia 'i hotau 'api</i></p>

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa ho fāmilí ke nau fevahevahe'aki 'enau ngaahi fakakaukaú pea nau fefanongo'aki.

- 'Oku tokoní'i fēfē kitautolu 'e he akó ke tau hoko 'o tatau ange mo 'etau Tamai Hēvaní?
- Te tau tokoní'i fēfē 'a e kau mēmipa kotoa 'o e fāmilí ke nau ako mo hokohoko atu 'i he'enau akó?

3

Ko e Fānau Kitautolu 'a e 'Otuá

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki aí?
2. Ko e hā te ke lava 'o fai ke tokoni'í ai ho'o fānau ke nau 'ilo ko e fānau kinautolu 'a e 'Otuá?
3. 'E tokoni'í fēfē 'enau 'ilo'í ko e fānau kinautolu 'a e 'Otuá ke nau lavame'a 'i he akó?

Ako

Ako'i ho'o fānau ko e fānau kitautolu 'a e 'Otuá. Te tau lava kotoa pē 'o hoko 'o hangē ko lá 'i he'etau ako mo tupulakí. Tokoni ke mahino ki ho'o fānau te nau lava 'o lavame'a 'i he akó koe'uhí ko e fānau kinautolu 'a e 'Otuá. 'E tokoni e ngaahi fakakaukau 'i laló ke lavame'a ho'o fānau 'i he akó:

Tukutaha e Tokangá 'i he Akó

Tokoni'i ho'o fānau ke nau ō ki he akó mo ma'u 'a e taimí. 'Oku totonu ke nau feinga ke 'alu ki he akó he 'aho kotoa pē mo teuteu ki ha ngaahi sivi mahu'inga.

Feinga 'Aki Ho Lelei Tahá

Ako'i ho'o fānau ke nau feinga 'aki honau lelei tahá pea 'oua 'e fo'i 'i he taimi 'oku faingata'a aí.

Talangofua

Ako'i ho'o fānau ke nau talangofua ki he ngaahi fekaú, 'enau mātu'á, pea mo e ngaahi tu'utu'uni fakaakó. 'E tāpuekina kinautolu koe'uhí he 'oku nau talangofua.

Kole ha Tokoni.

Ako'i ho'o fānau ke nau kole tokoni mo ako mei he ni'ihí kehé. Lotu mo kinautolu 'i he taimi 'oku 'ikai mahino ai kiate kinautolu 'a e founa ke fai ai ha me'á.

Talanoa Fakataha

Talanoa mo ho'o fānau, pea 'ai ke nau 'ilo te nau lava 'o ha'u kiate koe ke ma'u ha tokoni. Fehu'i ange fekau'aki mo e ngaahi me'a 'oku faingata'a kiate kinautolú. Ngāue fakataha ke fakalelei'i e ngaahi palopalemá.

Tui kiate Koe

Tokoni'i ho'o fānau ke nau tui kiate kinautolu mo fakakaukau lelei. 'I he taimi 'oku fakakaukau lelei ai e fānau fekau'aki mo kinautolú, 'oku nau ongo'i hangē te nau lava 'o ikuná.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oni'oní. 'Okú ke pehē ko e hā 'oku finangalo 'e he 'Eikí ke ke fakahokó? Ko e hā te ke lava 'o fai ke tokoni'i ho'o fānau ke nau lavame'a 'i he akó?

'Ekitivitī

Ko e fānau kitautolu 'a e 'Otuá, pea 'okú Ne 'ofa 'iate kitautolu. 'Okú Ne 'ofa 'iate koe mo ho fāmilí. Fakakaukau ki he founa 'oku 'afio ai e 'Otuá ki he mēmipa kotoa ho fāmilí. 'I he konga 'oku faka'atā atu 'i laló, hiki ha ngaahi fo'i lea pe tā ha fakatātā ke faka'alí'ali ha me'a lelei 'e taha pe ua fekau'aki mo e tokotaha takitaha 'i ho fāmilí. Vahevahe 'a e ngaahi me'á ni mo ho fāmilí.

Ngaahi Sīpingá

Kofi:

'Oku anga'ofa 'a Pīsila.

'Oku fiefia 'a Fehi.

Ko ha tokotaha ngāue mālohi 'a Sione.

Tā ho'o ngaahi fakatātaá pea hiki ho'o ngaahi leá 'i he feitu'u 'oku faka'atā atu 'i laló:

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa ho fāmilí ke nau fevahevahe'aki 'enau ngaahi fakakaukaú pea nau fefanongo'aki.

- 'Oku tokoni'i fēfē kitautolu 'i he'etau mo'u'i 'i he'etau 'ilo'i e founa 'oku 'afio'i mo 'ofa ai 'a e 'Otuá 'i He'ene fānaú?
- 'Oku tokoni'i fēfē koe 'i ho'o 'ilo'i ko e fānau koe 'a e 'Otuá ke ke lavame'a 'i he akó?

4

Fokotu'ú ha Ngaahi Taumu'a ke Tokoni'i Ho'o Fānaú ke Nau Lavame'a

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki aí?
2. Ko e hā 'oku mahu'inga ai ke 'i ai ha ngaahi taumu'a?
3. Ko e hā 'okú ke ongo'i 'i ho'o fakakakato ha taumu'a kuó ke fokotu'ú?

Ako

Kapau 'okú ke fie ma'u ke fakalelei'i ha palopalema pe fai ha me'a, 'oku fie ma'u ke ke fili pe te ke fakahoko fēfē ia. 'Oku ui 'eni ko e fokotu'u ha taumu'á. 'E tokoni hono tokoni'i ho'o fānaú ke nau ako ke fokotu'u ha ngaahi taumu'á ke nau lavame'a.

Te ke lava mo ho'o fānaú 'o fokotu'u ha taumu'a 'i ha ngaahi sitepu faingofua 'e fā:

1. 'Ilo'i
2. Palani
3. Ngāue
4. Fakakaukauloto

Vakai ki he sīpinga 'i laló ke 'ilo'i e founga 'e lava ke tokoni'i ai koe mo ho'o fānaú 'e he ngaahi sitepú ke fokotu'u ha ngaahi taumu'á.

1.'Ilo'i:

Ko e hā 'oku fie ma'u ke ke fakatupulaki pe liliú?

'Oku faingata'a'ia hoku 'ofefiné 'i he fiká. Na'á ne kole tokoni mai, ka 'oku 'ikai ke u sai 'i he fiká.

2.Palani:

Ko e hā e ngaahi sitepu 'oku fie ma'u ke ke fakahokó?

Te u talanoa ki he'ene faiakó mo e ngaahi mātu'a kehé fekau'aki mo ha ngaahi founga ke tokoni'i ai hoku 'ofefiné 'i he fiká.

3.Ngāue:

'Okú ke fie ma'u ha tokoni lahi ange?

Na'á ku lotu ki ha tokoni. Ne u ongo'i hangē 'oku totonu ke u talanoa mo ha mēmipa 'i hoku uotí 'oku faiaiko. Na'á ne pehē te ne ako'i hoku 'ofefiné. 'Oku mau fokotu'u ha taimi ke na fakataha ai he uike takitaha.

4.Fakakaukauloto:

Ko e hā e me'a na'á ke akó? 'Oku fie ma'u nai ke ke fokotu'u ha taumu'a fo'ou pe hokohoko atu he taumu'a ko 'eni?

'Oku fie ma'u ke u vakai'i faka'aho mo hoku 'ofefiné 'a e tu'unga 'okú ne 'i ai 'i he'ene ngaahi ngāue fakafiká mo toe vakai'i 'ene ngaahi noutí.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oní'oní. 'Okú ke pehē ko e hā 'oku finangalo 'e he 'Eikí ke ke fakahokó? Te ke lava fēfē 'o tā ha sīpinga ma'a ho'o fānaú 'aki hono fokotu'u mo fakakakato ha ngaahi taumu'á?

'Ekitiviti

Fakakaukau ki ha me'a 'okú ke loto ke fakatupulaki pe liliu. Faka'aonga'i e ongo 'uluaki sitepu ke fokotu'u ha taumu'a.

Hili ho'o fai ho'o palani, foki mai ki he 'ekitiviti ko 'eni pea fakakakato 'a e sitepu 'e ua hono hoko:

1. 'Ilo'i:

Ko e hā 'oku fie ma'u ke ke fakatupulaki pe liliú?

2. Palani:

Te ke fakatupulaki fēfē pe fakahoko 'a e liliú? Ko e hā e ngaahi sitepu 'oku fie ma'u ke ke fakahokó?

3. Ngāue:

Kuo tokoni'i fēfē koe 'e he tui kia Sīsū Kalaisí ke ke a'usia ho'o taumu'a? 'Okú ke fie ma'u ha tokoni lahi ange?

4. Fakakaukauloto:

Ko e hā e me'a na'á ke akó? 'Oku fie ma'u nai ke ke fokotu'u ha taumu'a fo'ou pe hokohoko atu he taumu'a ko 'eni?

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Kole ki he kau mēmipa ho fāmilí ke nau fevahevahe'aki 'enau ngaahi fakakaukaú pea nau fefanongo'aki.

- Tokoni'i ho'o fānaú ke nau fokotu'u ha ngaahi taumu'a. Lotu fakataha ke 'ilo'i e me'a 'oku totonu ke nau faí.
- Hiki 'a e taumu'a 'o e fānau takitaha 'i lalo. Talanoa fekau'aki mo e founga te ke tokoni'i ai e fānau takitaha ke a'usia 'ene taumu'á.

5

Ako Fakataha 'i 'Api

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki aí?
2. 'Oku ako fēfē 'a e fānaú 'i he'enau ngāue mo va'inga fakatahá?
3. Ko e hā 'okú ke fai mo ho'o fānaú makehe mei he akó 'oku tokoni'i ai kinautolu ke nau akó?

Ako

'E lava ke ngaahi 'e he ngaahi fāmīlī 'a 'api ke hoko ko ha feitu'u 'e lava ke tokonī'i ai kinautolu 'e he Laumālie Mā'oni'onī ke nau ako. Te nau lava 'o talanoa fekau'aki mo Sīsū Kalaisi pea feinga ke hangē ange ko lá. Te ke lava 'o fai ha ngaahi me'a lahi ke fakaafe'i 'a e Laumālie Mā'oni'onī ki homou 'apí pea ke fakamālohia ho fāmīlī. Te ke lava 'o lotu mo lau fakafāmili 'a e folofolá 'i he 'aho kotoa pē, mo'ui 'aki e ongoongolelei, mo tokonī'i e nī'ihi kehé.

'I he taimi 'oku 'i homou 'apí ai 'a e Laumālie Mā'oni'onī, 'e feangalelei'aki mo fe'ofa'aki homou fāmīlī. 'I he taimi 'oku ongo'i ai 'e ho'o fānaú 'oku 'ofa'i kinautolú, te nau ongo'i 'a e pou pou 'oku nau fie ma'u ke nau lavame'a aí.

'E tokoni e ngaahi me'a ni ki homou 'apí ke hoko ko ha feitu'u 'o e 'ofa mo e ako:

- Fa'a kātaki.
- Feinga ke 'oua na'a ke 'ita.
- Mou feohi fakataha.
- Fiefia ai.
- Fakafanongo lelei.
- Fakahīkīhīkī'i ho'o fānaú 'i he'enau feinga ke akó.
- Faka'aonga'i e ngaahi lea anga'ofa.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oni'onī. 'Okú ke pehē ko e hā 'oku finangalo 'e he 'Eikí ke ke fakahokó? Ko e hā ha ngaahi me'a te ke lava 'o fai ke ma'u pe fakahaa'i ai ha 'ofa lahi ange 'i homou 'apí?

'Ekitivitī

Fakakaukau ki he ngaahi me'a 'e tokoni ki ho 'apí ke fonu 'i he 'ofá. Hiki ha fakakaukau 'e ua pe tolu 'o e ngaahi me'a 'oku tau mamata, fanongo, mo ongo'i kapau 'oku fonu hotau ngaahi 'apí 'i he 'ofá.

 Ko e hā 'okú ke sio ki ai 'i ho'o vakai holo 'i ho 'apí?	 Ko e hā 'okú ke fanongo 'oku felea'aki 'e he kau mēmipa 'o e fāmilí?	 Ko e hā 'oku ongo'i 'e he kau mēmipa 'o e fāmilí 'i he'enau 'i 'apí?
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sīpinga: Kakai 'oku nau fetokoni'aki. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sīpinga: Ngaahi lea anga'ofá. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sīpinga: 'Oku nau ongo'i 'oku 'ofa'i kinautolu.

Tokoni'i ho'o fānaú 'i he taimi 'oku nau faingata'a'ia aí. Ko ha sīpinga 'eni 'o e founa te ke lava ai 'o fakahaa'i 'a e 'ofá kapau na'e faingata'a'ia ho'o 'ofefiné:

Na'e fakahoko 'e ho'o 'ofefiné 'ene sivi lahi. Na'á ne ngāue mālohi 'aupito. Ka na'á ne ma'u ha maaka ma'ulalo pea 'oku loto-mamahi. Kuo pau 'eni ke ne toe fai e sivi 'i ha māhina 'e ono. Kuo pau foki ke ke toe totongi 'a e totongi sivi.

Ko ha me'a faingata'a 'eni. 'Okú ke ongo'i loto-mamahi mo ho 'ofefiné fakatou'osi. Ko ha ngaahi me'a 'eni te ke lava 'o lea 'aki kiate ia ke fakahaa'i 'a e 'ofá:

- 'Oku ou 'ofa atu. 'Oku ou 'ilo na'á ke ngāue mālohi 'aupito. 'Oku ou 'i heni ke tokoni'i koe.
- 'Oku ou loto-mamahi 'i he 'ikai ke ke ma'u ha maaka mā'olunga 'i he sivi. 'Oku ou 'ilo'i 'okú ke ongo'i ta'e-fiemālie foki. Ko e hā te u lava 'o fai ke tokoni atú?

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa 'o e fāmilí ke vahevahe 'enau ngaahi fakakaukáu pea fefanongo'aki.

- Ko e hā te tau lava 'o fai fakafāmilí ke ma'u lahi ange ai 'a e Laumālie Mā'oni'oni' 'i hotau 'apí?
- Te tau fakahaa'i fēfē ha fe'ofa'aki mo ha fefaka'apa'apa'aki lahi angé?
- 'E tokoni'i fēfē kitautolu 'e he 'ofá 'i hotau 'apí ke tau ako kotoa?

6

Faka'aonga'i Fakapotopoto 'a e Taimi

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'i

1. Vakai ki he ngaahi fakatata ko 'eni. Ko e ha 'oku ke sio ki ai?
2. Ko e ha ha ngaahi me'a 'oku mahu'inga taha 'i ho'o mo'ui?
3. Te ke faka'aonga'i fe'fe ha taimi lahi ange ke fakahoko ha ngaahi me'a 'oku mahu'inga kiate koe mo ho famili?

Ako

Ko e taimí ko ha me'a'ofa ia mei he Tamai Hēvaní. 'Oku totonu ke tau fakakaukau'i fakalelei 'a e founga 'oku tau faka'aonga'i ai hotau taimí. 'Oku lahi ha ngaahi founga ke faka'aonga'i ai e taimí he 'aho takitaha. 'Oku tau ngāue, va'inga, feime'atokoni, lotu, fai ha ngaahi ngāue faka'api, ako, mo fai ha ngaahi me'a lahi kehe. Kuo pau ke tau fili 'a e ngaahi founga lelei taha ke faka'aonga'i ai hotau taimí.

Fa'u ha palani ke tokoni atu ke ke faka'aonga'i lelei ho taimí. Fakakaukau ki he me'a kuo pau ke ke fai 'i he 'aho takitaha. Ko e hā e ngaahi me'a 'oku mahu'inga tahá? Ko e hā ha ngaahi me'a 'oku 'ikai fu'u mahu'ingá? Palani ke 'uluaki fakahoko 'a e ngaahi me'a mahu'inga tahá. Faka'aonga'i ha taimi sí'isí'i ange 'i he ngaahi me'a 'oku 'ikai mahu'ingá pea 'oku 'ikai ke ne tokoni'i koe mo ho fāmilí ke a'usia ho'omou ngaahi taumu'á.

Te ke lava 'o fa'a talanoa fakataha mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a 'oku mahu'ingá. Te ke lava 'o fa'u ha palani ke mou fetokoni'aki 'i hono faka'aonga'i fakapotopoto ho taimí.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oni'oni. Ko e hā e me'a 'oku mahu'inga taha 'i ho'o mo'uí? Ko e hā ha founga 'e taha te ke lava ai 'o faka'aonga'i ha taimi lahi ange ke fakahoko 'a e ngaahi me'a 'oku mahu'inga taha 'i ho'o mo'uí?

6

Faka'aonga'i Fakapotopoto 'a e Taimi

'Ekitiviti

'Oku lahi e ngaahi founa 'oku tau faka'aonga'i ai hotau taimi. Ko ha ngaahi me'a 'eni te ke ala fakahoko he 'aho takitaha.

Lau folofola	Lotu	Tokoni'i ho'o fānaú ke nau ako
Mamata'i e TV	Ngāue 'aki ho'o telefoní	Feime'atokoni
'Alu ki he māketí	Fakama'a 'a e falé	Ngāue
Fakahoko ho uiui'i faka-Siasí	Va'inga	Ako

'Oku mou fakahoko foki mo ha ngaahi me'a kehe 'i he 'aho takitaha. Fakakaukau ki he me'a kotoa pē 'okú ke faí.

Ko e hā ha me'a 'e ua pe tolu 'okú ke fie faka'aonga'i ki ai ha **taimi lahi ange?**

Ko e hā ha me'a 'e ua pe tolu 'okú ke fie faka'aonga'i ki ai ha **taimi si'isi'i ange?**

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa ho fāmilí ke nau fevahevahe'aki 'enau ngaahi fakakaukaú pea nau fefanongo'aki.

- Ko e hā e ngaahi me'a 'oku mahu'inga taha ki hotau fāmilí?
- Ko e hā te tau lava 'o fakahoko fakafāmilí ke faka'aonga'i lelei ange ai hotau taimí 'i hono fakahoko e ngaahi me'a 'oku mahu'inga kiate kitautolú?
- Te tau fetokoni'aki fēfē nai 'i hono faka'aonga'i fakapotopoto hotau taimí?

7

Tokoni'i e Fānaú ke Nau Akoako Laukonga, Tohi, mo Faifika

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki aí?
2. 'Okú ke pehē ko e hā e ongo'í 'a e fānaú fekau'aki mo e akó?
3. Te ke tokoni'í fēfē ho'ó fānaú ke nau ako 'i he 'aho kotoa pē?

Ako

'Oku ako 'e he fānaú ha ngaahi me'a lahi 'i he akó. Te nau lava 'o akoako 'i 'api ke tokoni ke nau manatu'í 'a e me'a kuo nau akó. Ko ha ngaahi founga 'eni ke tokoni'í ai ho'o fānaú ke nau akoako laukonga, tohi, mo faifika 'i he 'aho kotoa pē:

Laukonga

Ko e laukongá ko ha founga mahu'ínga 'aupito ia 'oku ako ai e fānaú. 'E lava ke tokoni 'a e mātu'á ke mahino ki he'enu fānaú 'a e founga 'e tokoni'í ai kinautolu 'e he laukongá 'i he akó pea 'i he'enu mo'uí. 'E lava ke ako lelei ange 'a e fānaú ke laukonga 'aki 'enu laukonga kiate kinautolu pē pe lau le'olahi ki he ní'hi kehé 'i he 'aho kotoa pē. Te ke lava 'o kole ki ho'o fānaú ke nau laukonga atu kiate koe lolotonga ho'o ngaahi ha me'akai pe ngāue 'i homou 'apí. Te ke lava foki 'o kole ange ke nau lau 'a e ngaahi fo'i lea pe ngaahi veesi 'i he folofolá. 'E lava ke laukonga 'a e fānau lalahi angé ki honau ngaahi tokoua/tuonga'ane/tuofāfine iiki angé.

Tohi

'E lava ke tokoni 'a e tohi ki he fānaú ke nau fakakaukau mo ako. 'I he'enu tohi, 'oku lava ke vahevahe 'e he fānaú 'enu ngaahi fakakaukau mo faka'aonga'i ha ngaahi lea fo'ou. Te ke lava 'o kole ki ho'o fānaú ke nau tohi ha kí'i me'a sí'i 'i he 'aho kotoa pē. 'Oku 'i ai ha fānau 'e ní'hi 'oku nau sa'ia 'i he tohi ha ngaahi talanoá. 'Oku 'i ai ha ní'hi 'oku nau sa'ia ke tohi fekau'aki mo e ngaahi me'a 'oku hoko kiate kinautolú. Kole ki ho'o fānaú ke nau lau atu e me'a 'oku nau tohi kiate koé.

Fika

'Oku mahu'ínga 'aupito ke ako 'a e ngaahi taukei fakafiká. 'Oku faka'aonga'i e ngaahi taukei ko 'ení 'i he ngāue langá, feime'atokoni, mo e ngaahi konga kehe 'o e mo'ui faka'ahó. 'Oku fakakaukau e fānau tokolahi 'oku faingata'a 'a e fiká. Ka 'oku 'ikai totonu ia ke pehē. Te ke lava 'o tokoni'í ho'o fānaú ke nau ako e fiká he 'aho kotoa pē. Kole ki ho'o fānaú ke nau lau ha pa'anga pe totongi ha ngaahi me'a 'i he māketí. Kole ange ke nau lau 'a e ngaahi me'a 'i 'apí pe 'i he taimi 'okú ke feime'atokoni aí. 'E tokoni 'eni ke nau fakakaukau ki he ngaahi mata'ifiká mo e founga 'oku nau faka'aonga'i ai e fiká he 'aho kotoa pē.

Fakaukau mo Lotu

Fakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakaukau 'oku ha'u mei he Laumalié. 'Okú ke tokoni'i fēfē ho'o fānaú ke nau akoako laukonga, tohi, mo faifika 'i he 'aho kotoa pē?

'Ekitiviti

Vakai ki he ngaahi lisi 'i laló. Tā ha faka'ilonga tonu (✓) 'i he puha he tafa'aki 'o e ngaahi me'a 'okú ke fie fakahoko mo ho'o fānaú.

 Laukonga 'i 'Api Mo ho'o fānaú:	 Tohi 'i 'Api Kole ki ho'o fānaú ke nau:	 Faifika 'i 'Api Mo ho'o fānaú:
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Lau le'olahi ha tohi. ☐ Lau 'a e ngaahi fakamatala 'oku 'asi he ngaahi me'a 'okú ke sio ki aí. ☐ Taufetongi 'i hono lau 'o e folofolá. ☐ Lau 'a e ngaahi papa faka'ilonga 'i he ngaahi halá. ☐ Pu'aki e ngaahi hingoa 'o e ngaahi mata'itohi 'oku nau sio ki aí. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Tā ha ngaahi fakatātā pea fakamatala'i atu kiate koe. ☐ Tohi ha ngaahi mata'itohi. ☐ Tohi ha ngaahi talanoa. ☐ Tohi e ngaahi hingoa 'o e kau mēmipa 'o e fāmilí. ☐ Tohi 'i ha tohinoa. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Fakalau e ngaahi me'a 'i he māketí. ☐ Fakafuofua'i e ngaahi me'a 'oku ngāue 'aki ki he feime'atokoní. ☐ Tānaki mo kole 'a e ngaahi mata'ifiká. ☐ Akoako fakataha ha palopalema fakafika. ☐ Tala e taimí 'i ha uasi.

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa ho fāmilí ke nau fevahevahe'aki 'enau ngaahi fakakaukaú pea nau fefanongo'aki.

- Ko e hā ha ngaahi me'a 'okú ke ako 'i he 'apiakó?
- Te tau lava fēfē 'o fetokoni'aki ke laukonga mo tohi 'i he 'aho kotoa pē?
- Te tau lava fēfē 'o fetokoni'aki ke faifika he 'aho kotoa pē?

8

Tokoni'i e Fānaú 'i he Ngāue Fakaako 'i 'Apí

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki aí?
2. 'Okú ke tokoni'i fēfē ho'o fānaú 'i he'enau ngāue fakaako 'i 'apí?
3. Ko hai 'e lava 'o tokoni kapau 'oku fu'u faingata'a e ngāue fakaako ho'o fānaú kiate koe ke ke tokoni?

Ako

'I he taimi 'e ní'hi 'oku fu'u faingata'a ke mahino kiate koe mo ke fakahoko ha tokoni 'i he me'a 'oku ako 'e ho'o fānaú 'i he akó. 'Oku sai pē ia kapau 'oku 'ikai ke ke 'ilo'i 'a e me'a kotoa pē. 'Oku kei lahi pē ngaahi me'a te ke lava 'o fai ke tokoni'i ho'o fānaú 'i he akó.

Ngāue Fakaakó

Ako'i ho'o fānaú ke nau ngāue 'i he'enau ngāue fakaakó 'i he 'aho kotoa pē. Kapau 'oku 'i ai ha ngāue fakaako ho'o fānaú 'oku fie ma'u ke nau faka'osi 'i 'api, tokoni'i kinautolu ke nau ngāue'i ki ai. Te ke lava 'o tokoni'i ho'o fānaú ke nau fa'u ha palani ke faka'osi taimi totonu 'enau ngāue fakaakó. 'E lava ke tokoni kapau 'e ma'u 'e he fānaú ha taimi mo ha feitu'u lōngonoa ke nau ako ai 'i 'api. Te ke lava 'o tokoni ki ho'o fānaú ke nau kole tokoni ki ha faiako, kaungāme'a, pe ha tokotaha lahi kehe kapau 'oku fu'u faingata'a 'enau ngāue fakaakó.

Sivi

Fehu'i ki ho'o fānaú pe 'oku mahino kiate kinautolu 'a e me'a 'oku nau akó. Fehu'i ange pe ko e hā 'oku fie ma'u ke nau 'ilo ki he sivi. Kapau 'oku nau fie ma'u tokoni, te ke lava 'o talanoa ki he'enau kau faiakó pe tala kia kinautolu ke nau kole tokoni ki he'enau kau faiakó.

Te ke lava 'o tokoni ki ho'o fānaú ke nau ako ki he sivi 'aki hono 'ai ke nau tali e ngaahi fehu'i 'i he sivi he kuohilí. Te mou lava foki 'o lotu fakataha ke ma'u ha tokoni. Feinga ke 'oange ki ho'o fānaú ha me'akai mo ha vai kimu'a pea fai 'enau sivi koe'uhí ke nau lava 'o fakakaukau lelei pea 'oua te nau fiekaia. Talaange ki ho'o fānaú 'okú ke falala kiate kinautolu pea 'okú ke 'ofa 'iate kinautolu neongo kapau 'oku 'ikai ke lelei 'enau sivi.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oni'oní. Te ke tokoni'i fēfē ho'o fānaú ke fai 'enau ngāue fakaakó mo ako ki he ngaahi sivi?

'Ekitiviti

Vakai ki he ongo lisi 'i laló. Tā ha faka'ilonga tonu (✓) 'i he puha he tafa'aki 'o e ngaahi me'a 'okú ke fie fai mo ho'o fānaú.

 Ngāue Fakaako 'i 'Apí	 Teuteu ki he Sivi
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Fehu'i ki ho'o fānaú pe ko e hā e me'a 'oku nau akó. ☐ Tokoni ki he ngāue fakaako ho'o fānaú. ☐ Feinga ke kumi ha taimi mo ha feitu'u ke ako ai ho'o fānaú. ☐ Fehu'i ki ho'o fānaú pe ko e fē taimi kuo pau ke 'oange ai 'enau ngāue fakaakó ki he'enau kau faiakó. ☐ Kapau 'oku nau fie ma'u tokoni, 'ai ho'o fānaú ke nau kole tokoni ki ha kaungāme'a pe faiako. ☐ Lotu ke ke 'ilo'i e founa ke ke tokoni'i ai ho'o fānaú. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Fehu'i ki ho'o fānaú pe 'oku mahino kiate kinautolu 'a e me'a 'oku nau akó. ☐ Fehu'i ki ho'o fānaú pe ko e hā 'oku fie ma'u ke nau 'ilo ki he'enau sivi. ☐ 'Ai ke ako 'e ho'o fānaú 'a e ngaahi fehu'i sivi 'o e kuohilí. ☐ 'Oange ki ho'o fānaú ha me'akai mo ha vai kimu'a pea nau toki fai ha sivi. ☐ Talaange ki ho'o fānaú 'okú ke 'ofa 'iate kinautolu neongo kapau 'oku 'ikai lelei 'enau sivi.

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa ho fāmilí ke nau fevahevahe'aki 'enau ngaahi fakakaukaú pea nau fefanongo'aki.

- Te tau tokoni'i fēfē e kau mēmipa 'o e fāmilí 'i he'enau ngāue fakaakó?
- Ko e hā te tau lava 'o fai ke tokoni ki he kau mēmipa 'o e fāmilí ke nau ako ki he'enau ngaahi sivi?
- Ko e fē ha feitu'u 'i 'api 'e lava ke ako ai e kau mēmipa 'o e fāmilí?

9

Hoko ko ha Konga 'o e Ako Ho'o Fānaú

Ngaahi Fehu'i ke Talanoa'í

1. Vakai ki he ngaahi fakatātā ko 'ení. Ko e hā 'okú ke sio ki aí?
2. Te ke lava fēfē 'o hoko ko ha konga 'o e ako ho'o fānaú?
3. 'E lava fēfē ke kole tokoni ho'o fānaú ki he'enau kau faiakó kapau 'oku 'ikai mahino kiate kinautolu?

Ako

Te ke lava 'o talanoa mo ho'o fānaú, ngāue fakataha mo kinautolu, va'inga mo kinautolu, laukonga mo kinautolu, pea fakafanongo kiate kinautolu. 'E tokoni 'eni ki ho'o fānaú ke nau ongo'i 'oku 'ofa'i kinautolu. Te ke lava foki 'o fehu'i ange pe ko e hā 'oku nau ako 'i 'apiakó. Fehu'i ange pe ko e hā e me'a 'oku faingofua kiate kinautolú. Fehu'i ange pe ko e hā e me'a 'oku faingata'á. Fehu'i ange pe ko e hā e ongo 'oku nau ma'u ki he'enau kau faiakó. Kapau 'okú ke pehē 'e lava 'o tokoni ki ho'o fānaú, 'eke ki he'enau kau faiakó pe te ke lava 'o talanoa mo kinautolu.

'Oku fa'a sai'ia e kau faiakó he taimi 'oku talanoa ange ai e ngaahi mātu'á mo fehu'i ange pe te nau lava fēfē 'o tokoni'i 'enau fānaú ke lelei 'enau akó.

Kimu'a peá ke fe'iloaki mo e kau faiako ho'o fānaú, hiki e ngaahi fehu'i 'okú ke fie 'eke kiate kinautolú. Ko ha ngaahi me'a 'eni te ke lava 'o fakahokó:

1. Fakamālō ki he kau faiakó 'i hono ako'i ho'o fānaú.
2. Fehu'i ki he kau faiakó pe 'oku fēfē ho'o fānaú 'i he'enau ngaahi kalasí.
3. Fehu'i ki he kau faiakó pe te ke tokoni'i fēfē ho'o fānaú ke nau toe lelei ange 'i he akó.
4. 'Eke ki he kau faiakó pe 'oku 'i ai ha ngaahi 'aho mahu'inga 'oku totonu ke ke 'ilo'i.

Kapau 'oku 'ikai ke ke lava 'o fakataha mo e kau faiakó, te ke lava 'o fetu'utaki mo kinautolu 'i ha founga 'e taha pe lahi ange ko 'ení:

- 'Ave ha pōpoaki text.
- 'Ave ha 'imeili.
- Fepōtalanoa'aki 'i he telefoní.
- Fai ha tohi.

'Oku tokolahi ha kakai 'oku nau tokoni'i ho'o fānaú ke nau ako 'i he 'aho kotoa pē. Fakakaukau ki ha kakai kehe te ke lava 'o talanoa ki ai fekau'aki mo e ako ho'o fānaú.

Fakakaukau mo Lotu

Fakakaukau ki he me'a kuó ke akó. Hiki ha fa'ahinga fakakaukau pē 'okú ke ma'u pe fakakaukau 'oku ha'u mei he Laumālie Mā'oni'oni. 'E tokoni fēfē ho'o talanoa mo e kakai kehe fekau'aki mo e ako ho'o fānaú ki ho'o fānaú 'i he akó?

'Ekitiviti

Hiki ha me'a 'e tolu 'okú ke fie fehu'i pe talanoa ki ai mo e kau faiako ho'o fānaú pe kakai kehe 'oku nau tokoni'i ho'o fānaú ke nau ako.

Talanoa mo Ho Fāmilí

Talanoa mo ho fāmilí fekau'aki mo e me'a kuó ke akó. Alea'i 'a e ngaahi fehu'i 'i laló. Kole ki he kau mēmipa 'o e fāmilí ke vahevahe 'enau ngaahi ongó pea fefanongo'aki.

- Ko hai 'a e kakai 'i he'etau mo'uí 'oku nau tokoni'i kitautolu ke tau akó?
- 'E tokoni'i fēfē 'e he ní'hi kehé 'a e mēmipa takitaha 'o e fāmilí 'i he akó?

Ngaahi Founga ke Tokoni'i Ho'o Fānaú ke Lavame'a 'i he Akó mo Ongó'i 'Oku 'Ofa'i Kinautolu

- Ako'i mo fakahā ki ho'o fānaú 'oku tokoni 'a e akó ke nau hoko 'o hangē ange ko Sīsū Kalaisí.
- Tokoni'i ho'o fānaú ke nau 'ilo ko e fānau kinautolu 'a e 'Otuá te nau lava 'o ako mo tupulaki.

- Talanoa 'i he 'ofa mo e anga'ofa ki ho'o fānaú, pea tokoni'i kinautolu ke kei feinga pē.
- Talaange ki ho'o fānaú 'okú ke falala kiate kinautolu pea 'okú ke 'ofa ma'u pē 'iate kinautolu.

- Fokotu'u ha ngaahi taumu'a mo ho'o fānaú ke tokoni ke nau faka'aonga'i fakapotopoto honau taimí.
- Tokoni'i ho'o fānaú ke nau akoako laukonga, tohi, mo faifika 'i he 'aho kotoa pē.

- Tokoni'i ho'o fānaú ke nau ako ki he akó mo e ngaahi siví.
- Talanoa mo e kau faiako ho'o fānaú mo e ni'ihiki kehe 'oku nau tokoni ke nau akó.

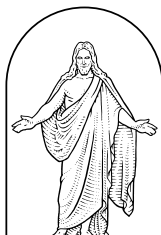
9

Hoko ko ha Konga 'o e Ako Ho'o Fānaú

Hiki ha ní'íhi 'o e ngaahi me'a mahu'inga taha kuó ke ako mei he fakahinohino ko 'ení?

“Ko e uiui’i ke hoko ko ha mātu’á, ‘oku kau ai e me’a-foaki ke faiako ‘i he ngaahi founa ‘e tonu kiate koe mo ho’o fānaú” (Robert D. Hales, “Ha’u, ‘o Muimui ‘Iate Au’ ‘o ‘Ofa mo Tokoni Faka-Kalisitiané,” *Liahona*, Nōvema 2016, 23).

SIASI 'O
SISU KALAI
'O E KAU MĀONTONI
'I HE NGAĀHI 'AHO KIMUI NĪ

TONGAN

4 02179 68900 8

17968 900